

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вреди. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 1.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 7. ЈАНУАРА 1873.

ГОДИНА III.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„Задруга за народну штампарију“ предала је „Глас народа“ дружини сарадника листа на издавање у год. 1873. јер према досадашњем броју претплатника не може да издаје лист на штету. „Глас Народа“ је и даље остао својина задруге и излазиће у њезиној штампарији. Дружина сарадника листа примила је издавање, само да би просвети народа тако кристан лист и даље могао излазити, а хоће ли мићи излазити, стоји до одзива самога народа.

Поверењем те дружине примио сам се уређивања листа и порадићу уз сталну сарадњу: Др. Ђ. Натошевића, Др. М. Јовановића, Др. Н. Вучевића, сенат. М. Димитријевића, проф. Влад. Арсенијевића, проф. Св. Савковића и проф. Ал. Поповића и других наших књижевника, да лист буде читаоница за народ, у којој ће народ налазити корисног знања и занимљиве забаве.

Правац листу остаје дојакошњи — и према томе доносиће „Глас Народа“ чланке од општег интереса; значајне слике из српске повеснице и повеснице страног света; упознаваће нас са разним српским крајевима, разлагаће устав и установе у земљама у којима живи наш народ; казиваће како треба поједини човек и народ да чува и негује своје здравље; како треба живети у српској кући и породици; како треба гајити и васпитавати српску децу.

Лист ће нас упознавати и са природом и казиваће нам како се употребљују разне снаге што су у природи; даваће корисне поуке из земљорадње, сточарства, воћарства и шумарства.

Исто ће тако разлагати како треба да се напредује у појединим струкама заната и како да се доскаче туђој конкуренцији. Доносиће белешке о трговини и обртју.

У ова корисна знања биће увек у подлиску листа занимљивих приповедака, прича и песама.

Лист ће јављати и знатније догађе у јавном животу нашег народа и препоручиваће народу добре српске књиге.

Као што човеково тело напредује здравом храном, тако се и душа развија корисним знањем и умењем. Лист као што је „Глас народа“ нуждан је свакој српској кући као комад насушног хлеба, и нема те српске куће, која га не би држала и читала, само да га знаде и познаје.

Молимо све пријатеље народне просвете а наиме српске учитеље и свештенике да препоруче „Глас Народа“ у свакој српској кући, јер ће им наш лист највише помагати у њиховом племенитом послу, којим се труде, да свој народ просвете и унапреде.

Уз то је „Глас Народа“ најјефтинији српски лист, јер излази сваке недеље једанпут на целом табаку а стоји само 1 фор. на 4 месеца, 2 фор. на 8 месеци а 3 фор. на целу годину.

Претплата се шиље најудесније поштанском упутницом (Post-Anweisung) на адресу: Администрацији „Гласа Народа“ у Н. Сад.

Постаралисмо се да разашањање листа буде тачно и уредно.

Још имамо да замолимо акционаре народне штампарије, који су досад добивали лист у име отплате камате на своје деонице, да сада, пошто друга дружина издаје лист, изволе претплатити на лист као и други претплатници. Надамо се да ово неће одрећи листу, који ће даљим излагањем користити и њиховој штампарији, а који би иначе, да га ова дружина није прихватила, по њиховој наредби морао престати да излази.

Молимо сваког пријатеља листа да пожури с претплатом. Вересије нема у нас баш ни за лек.

У Н. Саду 1-ог јан. 1873.

Стеван В. Поповић,
уредн. „Гласа Народа.“

Н О В А Г О Д И Н А !

Са данашњим даном ступамо опет у нову годину. Старијски је обичај да пријатељ пријатељу рече своје жеље, којима му жели сваку срећу и напредак за будуће дане.

И ми ћемо да употребимо ту прилику, те да се обратимо са скромним жељама скупу најдражијих пријатеља — нашем народу.

Жеља нам пре свега лети у оне жалосне крајеве, у којима велики део српства чами у недостојном робовању, те нема још ни првога услова, да може у личној и народној слободи развијати своје богодане дарове и напредовати, као што напредују остали народи на свету. Томе делу нашега народа желимо пре свега, да дође до пуне свести свог жалосног положаја, те да упре сложну сву снагу своју око свога препорођаја.

Ономе делу српства који живи било на свом рођеном било на стеченом огњишту, желимо да погледом бистрим погледом на свој досадањи живот и рад, да из савесног разгледања позна, шта му је пречило, шта му је потпомагало његово досадање напредовање.

У нашем народном животу има један и то најстрашнији непријатељ, који на сваком кораку кочи точак народног напредовања. Тај непријатељ јесте син мрака, чедо љубимче свију црних душа то је незнање. Из незнања, из глупости ниче страховити низ беда и невоља, које муче и киње народ. Противници напретка народа, кују из незнања народа најљубе оружје, те га пибају и по телу и по души, да не дане богоданим животом.

Ми желимо нашем народу, да праштајући се са старом годином, види и позна мутни извор, из кога му извире сво зло што га тре и леми у животу, да настане свом снагом, да се зачепи то врело небројених зала.

Јасно је као сунце, доказивано и доказано је сто пута, да има много српских крајева у којима наш народ опада и пропада у сваком погледу.

Опада бројем душа, пропада имањем, слаби моралним врлинама. Не користи тајити ту болест, кад јој треба тражити лека.

Том болешћу разривена је српска кућа и породица, та болест ојела је местимице и јаван живот нашега народа.

А са чега све то?

Не знадосмо положити свој породичан живот на здрав темељ, остасмо инокосни, те нас је из дана у дан све мање. Не умедосмо разумно управљати кућом и снагом својом, увукусмо у њу хиљадама мнимих потреба, одомаћисмо раскош и разметања, посрнусмо, ослабисмо материјалном снагом. Тражећи насладе и уживања у спољноме сјају и блеску, забаталисмо у нами лепшу страну нашега живота, не ојачасмо у врлинама, које крепе и красе човека од вајкада. Хтедосмо да смо у броју и соју људи од данашњег века,

али не сазнасмо век свој по језгри му, него га пригрлисмо само по љусци. Нагризе нас прв времена, који бопка, да са што мање труда и зноја живимо век раја.

Бива да сазнамо што нас тре и сатире, па се захуктимо свом снагом, да искоренимо наше зло, али часком па устувнемо, застанемо, занемаримо, заспимо, клонемо — а отров гризе даље и даље.

Ступајући новом годином у нове дане, прилика је да поменемо старо зло у минулим данима.

Ко је год пријатељ народу својем и његовом напредовању, нека му не честита долазеће нове дане изабраним, ласкавим речма; него нека поради свом снагом својом, да народ дође до пуне свести свега онога, шта и како треба да ради, те да се у свима слојевима својим пробуди из дремежа, да прегне трајућим радом око свога сваковрсног напредовања.

Што мање незнања, то више свести, воље и снаге за озбиљан рад; што више сложног и постојаног рада то већег успеха, то бољег изгледа, да ће нова година бити година напредовања.

У то име помози Боже сваком честитом делу и чину!

С. В. П.

ЗА ЗДРАВЉЕ.

Чувај се врућине да не назебеш!

Шта зар је ко још и од врућине назебао? Стрпи се мало драги читаоче, није то баш таква бесмислица, као што се на први мах привиђа. Кад могу руке у снегу да се „запале“, као да су крај жеравице, зашто не би могле од врућине да назебу.

Али, да би ме боље разумео, ваља коју напред да ти кажем о нашој топлоти.

Човек, као и свака животиња потребује за свој живот топлоту, за то је сам справља у својим прсима. Овде се меша ваздух, који удише, с крвљу, што се разлије по дигерицама те је пречишћава. У томе пречишћавању сагоревају (оксидишу) неке честице у крви, и праве у нашем телу тако звану животињску топлоту. Да је тако, можемо се лако уверити, кад дишемо брзо и дубоко: одмах ћемо осетити, да нам је топлије. Исто осећамо, кад трчимо, играмо и певамо, јер и тада морамо брже да дишемо.

Али осим тога, што човек сам справља у себи топлоту, он може као и свако тело да је прими или као што се каже, да је усисао из топлијих тела. Кад седимо крај пећи, ми усисавамо јару из ње, као оне машице што је усису, кад стоје крај огња. Исто тако усисамо наше тело из вруће воде, и ми знамо како се знојимо од врућине после купатила.

Али кад тело може да упија топлоту од другога које је топлије, онда ће и од њега моћи да извлачи топлоту друго тело, које је хладније од њега. Свако зна, како рука охладни кад подржимо у њојзи грумен леда, јер лед извлачи из ње топлоту, за то што је хладнији. Кад извуче много топлоте, ми осећамо

како нам трне рука: она нема више онолико топлоте колико јој треба да живи, она би изумрла и отпала (промрзла), да јој сад цело тело не позајми много топлоте: она се запали. Али та топлота, која се сад стекла у руци, одузета је од целог тела, и све што дуже она тамо мора да струји, све је то хладније читаво тело; а кад у њему спадне топлота онда утрне цело, као и рука мало пре, јер је цело прозебло. Сад мора брзо да се справи у нама топлота, да би се нагнадила она, што смо је изгубили. Срце почне брзо да куца, дисање се убрзи — ми смо се оболели од назеба.

Болест од назеба долази дакле отуд, што наше тело губи своју топлоту, кад га обржавају тела хладнија него што је само. Ваздух у коме ми живимо, у коме се тако рећи кунамо, као риба у води, свакад је хладнији од нашег тела; само лети бива кад што топлији. Он нам дакле одузима топлоту све то више и брже, што је хладнији.

Да окренемо сад то овако; све што ми више загревамо наше тело, све ће то ваздух бивати хладнији од њега, а све што је већа разлика између његове топлоте и ваздуха, све ће то лакше назебсти. Кад се враћамо из купатила, тело нам је много топлије него кад смо ишли у купатило, а у толико је ваздух сад хладнији, колико је оно више утопљено. За то се сваки чува после купатила, да не назебе, па ма то било у сред лета, јер и тада је вода много топлија од ваздуха. Сад купали се ми у води или у врућем ваздуху, то је све једно, и кад излази човек из прегрејане собе, тако ће исто да назебе лако, као кад излази из вреле воде, за то што је ваздух сад за њега постао хладнији.

Видимо сад да није без основа, кад се човек чува од врућине, да не би назебао!

Наше је осећање према топлоти врло непоуздано. Кад подржимо једну руку у хладнијој води, а другу у топлој на онда умочимо обе у млаку воду шта ћемо тити? Она рука што је била у хладној води, осећаће да је у топлој, а она, што је била у топлој, осећаће да је у хладној. Тако бива и са целим нашим телом. Кад изађемо из вруће собе у млаку, нама је хладно, а кад улазимо зими са улице у њу, нама је топло у њојзи. Отуд следује да људи који су крви вруће, или који се баве у прегрејаним просторима, могу лакше да прозебу, него они који избегавају вруће собе и радионице.

За то је добро старати се, да се наше тело никад не прегреје, ако желимо да се сачувамо од назеба, а ако морамо да се бавимо у топлим просторима, онда ваља да се бринемо, како ћемо се полако разхладити, јер ако одвећ топли уђемо у здраво хладан ваздух, то ће овај нагло да нам одузима топлоту, и за то ће мо лакше и назебсти.

Мала деца већ по природи својој справљају више топлоте за то их ваља чувати од прегрејане собе, јер

ако из ње изиђу на хладан ваздух, за часак могу да назебу и да се обале.

Новорођена деца могу да назебу у млакој соби зато што су се бавили у великој топлоти материнске утробе. Исто тако назебши болесници у млакој соби за то, што су дуже лежали у топлој постели.

У кућама где је једна соба одвећ топла, а друга одвећ хладна, укућани понајчешће болују од назеба, јер сваки час излазе из топлоте у хладноћу, и та ће хладноћа бити све већа и прозеб све јачи, што је соба где седе више загрејана. Ко хоће да се сачува од назеба ваља мало да греје, али целу кућу наједнако.

Гвоздене су пећи права беда за здравље, а још већа су тако звани шпорхерди (гвоздена огњишта.) Док је ватра у њима соба је прегрејана, како се угаши, они сами извуку сву топлоту из собе и за час је хладно у њојзи. Ова вечита промена јако штоди здрављу, а кад се такве гвоздењаре усјајају, оне укваре сав ваздух у соби, те може и осим прозеба да наиђу још и горе болести. Земљане пећи, које тихо греју и држе у соби једнаку топлоту, најбоље су за здравље.

У претоплој одећи лакше прозебе тело него у лакој, јер разлика између хладног ваздуха и тела бива у њима све већа, што је топлија одећа. Нарочито ваља зими пазити да се тело не зноји, јер знојаво ће одмах да назебе. Топле капе које се сваки час скидају нанесу бољетницу у глави, претопле рукавице промрзну руке; одвећ топла обућа промрзне ноге — за то што се озноје (запуре), па како тај тонал зној дође на хладан ваздух он се заледи. Отуд долазе промрзле руке и ноге, па и — носеви у оних „дама,“ које носе зими вео (вал) преко лица. Деци не ваља ни кад давати претоплу одећу, јер тада су највише у опасности да назебу.

Колико је за здравље штодљиво кад прегрејано тело одлази у хладан ваздух, толико је опасно, кад прехладно улази у врућу собу, и то све опасније, што је више захладнело. Ако је промрзло тело, или који уд на њему, врућа ће га соба умртвити сасвим. Тада ваља постепено улазити у топлије просторе, а не напрасно, а ако смо промрзали, морамо их сасвим избегавати, јер кад с мрза долазимо у кућу, тада нам је и хладна соба доста топла. Веома разхлађене удове или тело ваља трћи хладном водом или снегом, док се сама својом топлотом не загреју, а никако давати им топлоту с поља.

Дакле, зими се не развезуј ни у соби ни одећом, Не трчи по зими да се не прегрејеш — а лети кад кад си прегрејан, чувај се хладна ветра.

Укратко да саберемо: Ако си здрав, чувај се јаке топлоте да не прозебеш; ако си већ прозебао, чувај се да не погинеш!

Др. М. Јовановић.

ПЛИТВИЧКА ЈЕЗЕРА.

„Ко се диви ономе, што је туђеземљаште извело, нека не одрече својега признања и захвалности отаџбини, која му указује исте прилике.“ Заиста од најлепших природних дивота јесу тако звана Плитвичка језера или просто само Језера, на број једанаест, у горњој крајини, у оточној пуковнији, где се граничи са огулинском, близу међе босанске. Она леже на опијавицу, једно сврх другога. Оно место, где вода са великих стена шуштећи пада из вишега језера у ниже, зове се слап (Wasserfall.) Таких слапова има на већим језерима по два и три, који су обично 3 до 4 хвата високи, а по неки богме и 8. Саставци мале реке Плитвице и последњег језера јесу извор реке Коране, која по што више Карловца прихвати Мријежницу, по кратком току утиче у Купу. Језера леже у гори Малој Капели, на источним пристранцима брда Метле. Највише језеро зове се Прошћанско, за њим долази Цигиновац и Обругљак, иза ових иду два мала Батиновац и Јовинац (црно језеро), на онда повеће Галовац, даље језерце до града — Градинско, и велико језеро, Козјак, којег слапови иду у Милованово језеро, од којег постаје Калуђерово и последње Новковића брод. Једини слап крајњег језера и врло високи слап реке Плитвице удружују воде на Саставцима, одакле почиње Корана. Прво језеро постаје од Црне ријеке и од Врховске ријеке; она прва извире испод брда Кика, а на овој последњој имају три млина: два за резање дасака и један за мливо. А у Козјак утиче Мала Ријечица и повећи потоци Матијашевац и Јасеновац. Напред поменутих млинова има на више места; а у свима језерима налази се омањих, јер је вода дубока, али има врло добрих пастрма, које се обично хватају „пред вријеме“ т. ј. пред рђаво. Предео је дивљачно леп; вода је неописано дивне зеленкасте боје, на слаповима бела као пена а испод њих — у разним преливима. Нека неисказана милина обузме човека, гледајући ту романтику природе, а особито воду, већ сад, кад се не виде сва језера на један пут: а да шта ће бити кад оним висом проведу гвоздени пут (као што је предложено), с којег ће се моћи прегледати сва језера махом? Сад се на језера иде злочестим путем. Главне цесте у Крајини истина су од најлепших путова у опште, али споредних драга има свакојаких. Више језера Галовца има красан летњиковац, који подигоше официри личке, оточке и огулинске пуковније, одакле је врло лепо погледати; само нека се нико не усуди на језера без житга, јер се ту ужасно гладни, а није сигурно да ће сваки пут затећи шумара. По језерима се возе у чуновима, који нису друго до издубљена дебла.

Сва имена у овом опису чуо сам из уста самих сељака, који говоре јужним говором. С тога и што су ови крајеви у опште мало познати, нека је оправдан овај поновљени опис.

Б.

ПРВА ЗНАЊА О РАЗУМНОМ ГАЗДОВАЊУ.

1. О стихијима.

Ваздух и вода, земља и дрво и свака друга ствар има своје твориво, материјал, ода шта је.

Та творива различита су, и има их, што су састављена од других простијих и друкчијих, што се нађе својим начином лучења.

Тако лучећи дође се на она првобитна најпростија творива од све ствари, што се не дају више разлучити, то су стихије, елементи.

Креда н. п. разлучи се на чист креч и угљену киселину, а из ових излучи се кречевина, угљеник и кисеоник.

Лучењем све редом ствари нашло се досад око 70 тих најпростијих творива, стихија, што свака има особита својства и облике.

Одо то 70 стихија треба земљоделац да познаје бар оне, од којих су састављени усеви и расади, што их он подиже, и њихова рана, што је ваља свака земља да има, коју он обрађује.

Те земљоделцу потребне стихије ово су: кисеоник, водоник, угљеник, гушљик, фосфор, сумпор, кременина глиновина, кречевина, лужина, солина, гвожђе.

О тима њиховим спојама, којима има стални закони спајања, навешћемо само оно, што је преко потребно, да сваки зна.

Како видимо воду, да је на обичној топлоти течна, капљичава, на мразу следи се и буде тврда, а на топлоти претвори се у ону танку и невидљиву мају, пару, и развије се по ваздуху; тако су и неке од тих стихија тврде, друге су течне капљичаве, а неке су танке маје (гасови), што се ни у ваздуху не виде, те онако се обично и не зна за њих, а баш су те по живот биља и животиње од велике важности.

Кисеоник је најглавнија међу стихијама и има га највише. Он исчињава више од трећине земље, и свега што је на њој; 21% ваздуха, 89% воде а има га осим воде још много у свакој земљи и камењу и у сваком биљу и животињи.

Кисеоник је као и ваздух провидна маја, без боје мириса и куса. Он је у ваздуху, који одржава дисање. Без њега би све што има душе у онај мах мртво пало, чим би кисеоника само на часак у ваздуху нестало.

Кисеоник подржава ватру. Чим се затвору одушке од пећи одмах се ватра загуши. Пожар у подруму угаси се, чим се загуше све одушке од подрума. Запаљен димњак угаси се, чим се озго и оздо добро затвори. Распаљен спирт, уље, маст угаси се, чим се покрије лонцем, ил мокрим ћебетом, да не може ватри придоћи ваздухом кисеоник. А чим се отворе врата и одушке одма ватра веселије букне. Треба ли, да још живље гори, то ваља ширећи на њу натеривати ваздухом што више кисеоника, као

оно ковачи мехом, редуше кецељком. Живље гори ватра испод ужег и вишег димњака. Пламен од кандила лепше засветли чим се стави на њ стаблена цев, за што? што је тим јачи промах ваздуха и више придлази ватри кисеоник. У чистом кисеонику букне зажежена труд као и тињајући иверак и угарак у најживљи пламен и изгори као барут.

Горење је дакле растварање оне ствари, што гори на своје стихије и спајање тих стихија с кисеоником у другу ствар, а без да се ту и мрве одо тих стихија изгуби или нестане, него се споје у друге облике. Ако гори дрво ил угаљ, спаја се кисеоник са угљеником и направи се угљена киселина. Исто то бива при горењу свеће и уља. То исто бива и при дисању: кисеоник у плућима спаја се с угљеником из крви и излази из плућа угљена киселина. Ако ли гори сумпор ил фосфор, оно се ствара сумпорна и фосфорна киселина.

То исто бива с кисеоником где год шта ускисава, вре ил трухне. Кисеоник уђе ваздухом кроз најситније пукотине и шупљике у сваку ствар, те спајајући се с њеним стихијама учини, да се смрљива ствар, земља, камен, измрви, растроши, расточи, а трухљива, лешина струхне. Спречили се приступ ваздуху управо кисеонику а оно, као што не може без њега да гори свећа ни ватра, ни човек да дише, тако нити може шта да трухне. Тако се сачува воће месо и друго, те за дуго не поевари се.

Кисеоник има то, да се са сваком стихијом врло радо спаја и многе нема у природи чисте само зато, што се кисеоник одмах слуби с њом, где год се нађе. При свакоме спајању томе излази многа топлота, декад с ватром, као при горењу запаљена дрвета, свеће, уља; или без ватре, при угоревану ђубрета, трухнућу прокисла сена, ма да ту може од себе да букне пламен као што се од себе запали угаљ, вуна или прође о самом загревању, као при ускисавању теста, кљука; тако је и дисање нека врста тиха горења, којим се прави топлоте, колико треба за живот.

Одо тих спајања кисеоника начине се с некима од стихија киселине, а с другима солске основе, од којих изађу различите соли и пасоли, кад се те основе споје с киселинама.

Кисеоника има силно, али га и силно и непрестано троши свака животиња дисањем, (човек преко три оне на дан), свака ватра и друго горење, све што ускисава и трухне, или се другаче точи, и прави се највише угљена киселина, главна храна биљу, што је биље разлучује, па задржавши угљеник, своје поглавито твориво, одпушта кисеоник ваздуху, да се с нова спаја, и опет распаја. Тако се окреће кисеоник од порекла.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

— А куда тако журно докторе? — запитаће господин Ђира Зуквић сретнув доктора Милоша Радића на савијутку главне улице.

— Чекају ме моји болесници — одговори доктор, рукова се хитно са господином Ђиром и пође брзим кораком даље.

— Та мани болесника човече, него је с' чуо да ће Пејић и Пејићка добити гошћу, та стој да ти кажем — још господин Ђира није ни довршио а доктор сави у једну капију.

— Бога ми ако није чудан светац овај наш млади физикус — рече господин Ђира мало зловољно и пође својим путем.

А да, ви још и не познајете ни господин Зуквића, ни доктора Милоша Радића а још мање Пејића и Пејићку.

Допустите дакле да вас упознам с њима.

Било је то месеца маја године 185* када се у Б. у кући господара Максе Пејића и госпође Стане Пејићке све живо спремамо за дочек некога госта.

Кућа господара Пејића и Пејићке је мало подаље од нијаце у врло мирној улици. То вам је кућа као што су већином куће у нашим српским варошицама, истина да је мало виша него остале, да је пренем покривена и да има нет прозора са улице. Кад отвориш једно крило од двокриле капије а ти пази да се не луниш о старе каруце што стоје под капијом; погни се десно уз она три басамака, па си у широком отвореном ходнику а одатле држ' опет десно па ћеш у мало предсобије, из кога се на лево иде у пространу кухину а двокрилна врата у прочелу воде у четир одаје, од којих је свака удешена за становање. Ма да су све одаје видне и чисте, опет зато само она једна и то онајвећа, са два прозора, носи име „чисте“ собе, што ће рећи толико, да домаћин и домаћица примају баш у тој одаји свечаном приликом госте и посете.

У свима собама је намештај прост. Ормани и долапи су мало старински. Кревети су застрти засторима од српскога платна са чипкама. Столови, од којих је један велик па се извлачи, обложени су српским ћилимима. Пећи су од земље, огледала и канабета нема само у чистој соби. Патос је од лепих широких дасака а по њему се укипило неколико сламних столица уз постеље. Над сваком постелом има икона, а само пред христовим распетијем, што виси над постељом у „чистој“ соби, има и кандило. Долап са великим жутим кошчама уз ту постељу чисто се поноси, што је сам он до канабета а још више, што-

је на њему поређано неколико шарених чаша, две кутије од самих шкољака, два зелена, један мораст и три црвена комада фина сапуна, два стара сребрна чирака и велики, чудним шарама искалцисани по-служавник.

По свему овом видићете, да господар Макса и госпођа Стана не су били људи богати, али су добро стојали а у вароши се поговарало „да имају новаца“.

У својим млађим годинама спекулисао је господар Макса са приличним успехом у житној радњи, дошао је поштеним путем до неке мангуре, купио је себи плац са леном авлијом и баштом и назидео је своју садању кућу. Коње и велику чељад не држе, деце немају, па сад могу них две старе душе мирно и задовољно да животаре а старим људма и онако не-треба бог те пита колко.

Казао сам вам, да се ето у тој кући живо спрема за дочек неког госта или као што Зуввић рече неке гошће. Цела је кућа узрујана као кошница чела. Сви су прозори широм отворени. Ту се чисти, риба, паје, износе се јастуци и перине, лупкају се столице и канабе, перу се прозори, бришу се слике и иконе — једном речи читав калабалуџ. Док не пређе та галама, хајде да вас упознам са домаћином и домаћицом у тој кући, јер она жена, што видите да луна јастуке и перине у авлији, није домаћица, то је њезина стара добра служкиња Пела. Она је већ петнаест година у кући, а кажу да се већ неће више ни удавати, јер је научила на господски живот у вароши.

Господар Макса није до душе дома јер га је госпођа Стана умолила да оде мало од куће, док она бар једну собу уреди, није што би јој он сметао, али се боји жена, да јој господар муж у ово пролетно време не добије кијавицу а то има пуно право, јер ма да је цела кућа отворена, опет се у ово доба године орибана соба мало спорије супи, а рада је била, да по где где мало и закрати, да се опет не-прави вашар баш пред свеце. Она се за себе ништ не боји, јер је томе научила, а већ тај велики посао и не иде без ње, ма да је најмила још једну жену из комшилука, само да не остане посао и за сутра, јер је сутра недеља.

Дакле наш господар Макса је омален, пишав стар-кеља, блага и доброћуда лица, живихи весељих очију. По озбиљном и вазда свечаном држању његовом поз-наје му се да је био дуго година црвени тотор. Сад му већ мало дрђе рука, не види да воде записе без наочари, изабрао је стол близу тотора да прили-ком великих празника још по кашто послужи свету цркви. Кад излази из куће у варош не чини то иначе него увек у црном стајаћем капуту, што је подуга-чак па на струк и са два реда повећих коштаних дугмади. Истина да у том руву изгледа мало као човек од старијег шлога, али му његов увек глатки полу цилиндар даје довољно господски изглед, а а томе доприноси нешто и бела марама око врата,

што се сваки дан бели као снег, па чисто милује старога Максима по обријаном подваљу.

Госпођа Стана је такође часна и поштовања до-стојна госпа. И она је омалена па дежмегаста, врат јој је мало утонуо у рамена а на лицу јој лебди вечити осмејак, ко је не зна иначе, рекао би да је се-стра господар Макси, јер је у многоме налик на њега.

Госпођа Стана не тумара много ван куће. Она ће недељом и празником редовно у цркви и само ћеш је онда видети, где се обукла у стајаће руво. Господар Макса неће пропустити да сетом приликом мало не пошали са својом „бабом“. Редовно ће јој рећи да јој шешир мало на криво стоји и неће пропустити да јој не примети, како је мало отешљао струк од кашмирске хаљине, коју јој је пре двадесет го-дина донео из Пеште с вашара, него ће душа ваља таки додати, да ни једна госпа нема тако леп вик-лер — јер се првијен на њему и дан данас држи и стакли, као да је јуче из дућана, и нико не би рекао, да га је госпођа стана правила тек друге го-дине после свога венчања!

Али госпођу Стану ваља видети у кући као до-маћицу — ту је тек њезино царство! Она је дала душу да јој је цела кућа што но реч као кутија.

На креветима, на доланима високим орманима не сме за живу главу бити ни трунке праха. Прозори у целој кући увек се стакле, да ти је милина гледати кроз њих. Дуварови су бели као млеко а патоси се жуте као смиље а чисти су, да би могао, што но реч, мед лизати с њих.

Ако је кад посетиш умоли је чуда ради, да ти извуче коју од оних дубоких фијока у њезиним до-ланима. Зачудићеш се колико је ту кошуља, чаршава, навлака, простирача и убруса на гомили. А ако си код госпође Стане у милости, радо ће заватити и на дно, па ће ти показати чак и онај лепо чаршав, што га је још њезина мати донела, у своју прћију, па је и дан данас нов као да је јуче са разбоја. Госпођа Стана је сваке зиме, кад су оно дуге ноћи па се чо-веку чисто досади спавање, вод своје преслице. Што она зими опреде, све се то лети отека и покроји, са-шије и поруби па се сложи у долане, да има свега доста, у злу не требало. А тако и има госпођа Стана чаршава и пешкира, што још нису ни видели са-пуна ни цеђа, ма да их је собом донела у своје „штафирунгу.“ А кад преврће своје рубље и повади дугује, што су тамо мириса ради, помолиће се из-међу пешкира и туце сребрних кашига, што је гос-пођи Стани повлонио још њезин, Бог да га прости, покојни свекар,

Али све би то још како тако, али ви треба да видите госпођу Стану кад је она у својој кухињи. Што вам она уме да скува киселу чорбу, да начини рибу у тепсији, да испече јагњећи ћевап, да умеси питу с месом, да начини савијачу и баглаву, то није иначе, него је за приповест. Али госпођа Стана знаде

врло добро, да је она најславнија куварица у целој вароши, па држи много на своју вештину. Њезина је кухиња врло комотна. Ту нема „шпорхерта“ јер госпођа Стана брани своје огњиште и неће да чује за промену у том обзиру. Она не зове да је печење печено ако није на ражњу. Смрт јој је да види гвоздене лонце. Душу је дала за леп и чист бакар. За целог свога века накупила је читаву збирку разних тепсија, кастрола и модала. Истина да јој је доста остало и од покојне свекрве. Коситер је у ње такођер у милости али мора бити добро калајисан.

Вредна ко свуда неуморна је госпођа Стана и у дворишту и врту. Она вели да то није никаква економија кад се живина и свака друга маленкост купује са пијаце. Живину насађује увек сама и људи кажу да је врло сретне руке. У њезиних кокошака редак је мућак, а јаја од њезиних патака права су сласт.

У ње су увек први гушчићи а и ћурићи јој не гину као у другом света, јер она има неки особити начин како их отхранује. Али све све, тек у купуњењу петлића нема јој пара! Њезина је рука најлакша за тај опасни посао, а главно је: што јој никад не требају наочари.

(Наставиће се.)

О Д Ј Е Ц И.

* Пештанске званичне новине пишу да ће се с јесени год. 1873. подићи у Н. Саду државна гимназија у којој ће се све предавати мађарским језиком. Даље јављају друге новине да земаљски просветни савет прави нов законски предлог о гимназијама у ком предлаже, да се у свима земаљским гимназијама на горњој гимназији предаје свака наука само мађарским језиком. Код оне прве вести треба имати на уму, да је вођа данашње владе Деак заложно поштеву реч, да ће за годину дана бити државне гимназије било у Сомбору било у Бечкереку на српском језику. А она друга новост изгледа врло чудна, јер закон о народностима обавезује владу да диже гимназије и за не мађарске народности њиховим језиком.

* Новосадека гимназија је у великој невољи. Она има нешто свога прихода, сабор јој је одредио 5000 из народне касе и онолико колико још затреба али они у чијим је рукама кључ од те касе, провлаче ту ствар и као да се чине невешти закључку сабора.

* Администратор бачке епархије архимандрит Анђелић именован је новосадекој општини нову скупштину. Закон каже да је само административни одбор епархије по закону властан разрешити скупштине и одборе општинске кад се исте не држе закона, и само он може наредити, да општина изнова бира своје одборнике и општинаре.

* Ових дана разаслаће се црквеним општинама нова школска уредба и још неке врло важне школске наредбе.

* Неке мађарске новине наушћују владу да удеси нашој цркви аутономију по деклараторији, да усредреди сву власт у руке владика и да растера све црквене општине. На то се љуте друге њихове новине, па веле да би то било врло опасно и да не треба заборавити пословицу: „Игра медвед пред твојом кућом, доћи ће и пред моју.“

* У Енглеској је умро познати силеџија свога народа расцар Наполеон III. Он је окаљао име Француске, опасан је народ свој у лику, њега ради кукају данас силне удовице, вршиште нејака сирочад. Он остаје жигосан на све векове.

—X— У свакој српској кући потребан је календар. Међу српске календаре који имају одабраници садржај спада „Полагеник“ (добива се у народној штампарији у Н. Саду по 20 повчића) и „Панчевец“ (у књижари браће Јовановића у Панчеву, стоји 30 нов.), које препоручујемо нашим читаоцима.

Новостворена књижара браће Јовановића у Панчеву радосно је поздрављена од књижевника и читалаца, јер се и једни и други надају да ће она увести у нас редовну продају књига. Иста књижара издала је први списак књига, које има на продају.

Нема куће којој не би стало до тога да зна, како се чува и негује здравље, ово највеће богатство свакога човека. Како да чувамо то највеће благо своје, казује нам лако и разумљиво лена и корисна књига дра Милана Јовановића: „Хигијена или наука о чувању здравља.“ Тако огромна књига за 60 нов. готово је поклоњена.

Српском родитељу стало је и до тога да зна, како ће гајити и васпитавати своју децу. Занимљиву поуку за тај свој узвишени посао, наћиће у књизи нашега вреднога писца М. Ђ. Милићевића: „Емило 19. века.“ који је исти писац превео с францускога својим одиста лепим народним језиком. Према величини књиге и збијеном слогу, цена је од 90 нов. веома ниска.

При доласку св. Саве обичај је, да том приликом дајемо деци својој корисне књиге. За овај мах врло је zgodна за дар књига „Низ песама за одраслу Српчад“ од Чика Стеве, у којој је до 50 лепих и за децу разумљивих песама наших првих песника а цена те књиге од 10 нов. је така, да је може купити и најсиромашнији родитељ. Исто је тако леп и поучан дар за децу књига М. Ђ. Милићевића: „Ђачка радост“ стоји 30 нов. и: „Земља на којој живимо“ такођер 30 нов. Обе су писане лаким и разумљивим језиком.

У свакој кући треба да се зна за историјску прошлост свога народа, да се сазнају поуке, које нам даје историја као учитељица света. За ту цел имамо да препоручимо две врло добре књиге од Стојана Бошковића: „Историја света за народ и школу“ I. Стари век 1 фор. 30 нов. II. Средњи век 1 фор. 60 нов. за које је критика изрекла да су најбоље историје у нашој књижевности. Ко је рад да прати струју политичких догађаја томе ће добро доћи: „Политички речник“ од Владимира Јовановића у 3 свеске, у којима су изишла досад слова А. Б. В. а свака свеска стоји по 1 фор.

Нашим газдама ће добро доћи списи познатог економског писца дра Ђ. Радића: „Све о пшеници“ стоји 40 повчића и „Домаћи живинарски лекар“ стоји 55 повч. а газдарнице које не живе с пијаце, наћиће лепе поуке у књизи „Гајење пернате живине“ од истога писца, која је украшена са 14 дрвореза а стоји само 40 нов.

Ко хоће лаким и лепим начином да сазна природу, томе препоручујемо књижицу проф. Вал. Арсенијевића: „Из природе“ и старо и младо читаће је радо а стоји 20 нов. Једна од занимљивијих читанака за народ јесте књига „Наша земља“ у I. и II. свесци свака по 50 нов. коју је посрбно С. В. Поповић. За ту је књигу речено у једној критици, да је тако занимљива, да је читалац не може да остави из руке, док је не прочита од корице до корице.

Све ове књиге продаје књижара браће Јовановића у Панчеву по ценама што смо их навели.

Баш кад хтедосмо да завршимо ове ретке дође нам до руке књига: „Робинсон Крусое“ што ју издаје К. Мандровић накладом књижаре Ј. Г. Манца у Бечу. Ово је најлепша књига што изиђе ове године, украшена је са 100 лепих слика, језик јој је чисто српски, лак и течан. Штампана красна а књига је тврдо укоричена. Ова корисна књига занимаће старо и младо. Књига стоји 1 фор. 20 нов. доиста ниска цена за таку књигу. Може се поручити такођер по књижари браћи Јовановића у Панчеву.

Од ове године излазиће:

„ЧИТАОНИЦА ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ.“

у месечним свескама у 4 табака малог кола.

Овогодишње свеске те читаонице донеће занимљиву поуку како треба жена и мати да чува и негује здравље своје деце и своје породице, како ваља да васпитава своју децу, како да држи своју кућу.

У год. 1873. изићиће 12 свезака а свака свеска стоји 20 н.

Прва свеска излази концем јануара и садржаће прво мајчино писмо: „О дужностима жене и матере,“ од дра М. Јовановића.

Ко је рад да се претплати на ту прву свеску, нека се јави једном од потписаних.

Свеске се шиљу за готов новац или поштанском наплатом. У Новоме Саду.

Др. Милан Јовановић.
Стеван В. Поповић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

„ПАНЧЕВЦА.“

1873. — V. ГОДИНА.

На размаку је стара година. То је време где се стари рачуни чисте и нови започињу. С тога се и ми сво обраћамо п. н. публици с молбом да се у новој години обилатије пријави како би коло наших једномишљеника све веће а тиме и снажније бивало. Ко је год пратно бадрим оком рад наш, уверио се да ни парнице, ни затвори, ни глобе новчане нису нас помериле у нашем тешком раду, шта више да смо се баш онда чврсто око листа прикупили, кад је оно непријатељ за сигурно рачунао, да ће „Панчевац“ последњим затвором власника му г. Јована Павловића за навеки умукнути. Појмећи позив овога листа што га у народу у опште, а у овом крају Српства, по особ има, и дужност што је као пријатељи г. Јована Павловића према његовој породици имамо, ми примисмо поред наших толиких јавних и приватних терета и терет уређивања овога листа на се. „Панчевац“ ће у идућој години и више и бољих извештаја са свију крајева нашег народа доносити. Рубрика народне привреде, биће у идућој години као и отпре заступљена, а у подлиску доносићемо једру и племениту забаву за старо и младо. Вести из народа, биће многобројније јер се и број пријатеља умножи. Неговаћемо и рубрику књижевности и уметности редовно, да тако упознамо свет наш са свима произвољима књижевним и вештачким.

И с тога сваки, које вољан да „Панчевац“ и даље остане на бранику народном, да напредовати и усавршити се може, нех похита у коло претплатника и нех у своје друштво поради, да по ког новог претплатника прикупи.

Цена листу остаје и на даље:

за Аустро-Угарску:

на годину	ф. 8—
„ по године	„ 4—
„ ¼ „	„ 2—

за Србију:

на годину	100 гроша
„ по године	50 „
„ ¼ „	25 „

Претплата нека се јефтиноће ради на поштанским новчаним упутницама (које до ф. 10 — само 5 нов. стаје) шаље. Поред имена нека се тачно обележи место и последња пошта заједно са свотом, која се шаље.

Прва три броја послаћемо свима старим претплатницима. Ко нам до 4. броја претплату не пошље, томе обустављамо лист, јер не ћемо више вересију да купимо.

За оглас молимо такође да нам се новац напред пошље. Према послатом новцу изићи ће и оглас. На вересију не уврштајемо никога огласе.

Дописи нека се шаљу уредништву, а претплата администрацији „Панчевца“.

Сурадници „Панчевца“.

О Г Л А С.

ПЛАТНО ОД КОСТОВОЉЕ

ОПРОБАНО И ПРИПОЗНАТО

од првих лечничких зборова у Немачкој, и због своје особите лековитости повлашћено од некад вис. ц. и кр. намештства у Угарској.

ЗАВОЈИМА ОД ОВОГ ПЛАТНА лече се од костобоље, од севања по телу (ревматизма), кад кога секне у крсти (хексеншус), од црвена ветра (ротлауф), кад ухвати грч у руку или ногу, и у опште од грчева у жилах, од костобоље у глави, од разноврсних отока, кад ко што угане, од пробадања — и у сваком овом случају **поуздано с успехом.**

ЦЕНА ЈЕ ПАКЕТУ с упутством како се лечи **1 фор. 5 нов.** аустр. вред. предострученом за теже болове **2 фор. 10 нов.** аустр. вр. пакет.

Уз то се препоручује на гласу

ПАРИСКИ ОПШТИ МЕЛЕМ (ФЛАСТЕР)

за сваке ране и прозеб (кад промрзну ноге и од жујева)

ЦЕНА је теглици с упутством заједно **35 новчића.**

Добити се може у Новом Саду у трговини Стевана Ратковића и у апотеци К. Б. Грозингера. У Панчеву код Фрање Тантнера.

1—3

КАРТА ДОПИСНА.

Г. Јосифу пл. Тереку, апотекару у Пешти.

Нисам пријатељ потајних лекарија — те приморан големим боловима ревматичким, лечих се **платном од костобоље**, које ми похвалише — с најбољим успехом.

Са захвалношћу препоручујем ја то сваком, ком би затражало.

Молим, пошлите ми 2 комада у наплату на пошту, на рим. католичко званије парохијско у Очови, у солској вармеђи, на последњу пошту: **Нађ-Салатна.**

У Липто-Хибе-ју 12. марта 1871.

И. и П.